

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 25. februar 2016

Sag 22/2016

Norvegus Fonden,

Inigocenter ApS,

A

B

og

C

(advokat Eigil Lego Andersen for alle)

mod

Jesuiterordenen

og

Niels Steensens Kollegium

(advokat Stig Boe Krarup for begge)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Holbæk den 20. november 2015 og af Østre Landsrets 14. afdeling den 19. januar 2016.

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Poul Søgaard, Lene Pagter Kristensen, Poul Dahl Jensen, Henrik Waaben og Hanne Schmidt.

Påstande

De kærende, Norvegus Fonden, Inigocenter ApS, A, B og C, som under denne kæresag alle er repræsenteret af advokat Eigil Lego Andersen, har påstået stadfæstelse af byrettens kendelse.

De indkærede, Jesuiterordenen og Niels Steensens Kollegium, har påstået stadfæstelse af landsrettens kendelse.

Landsretten har henholdt sig til sin afgørelse.

Sagsfremstilling

Jesuitordenen og Niels Steensens Kollegium har ved stævning af 10. juni 2015 anlagt sag mod Norvegus Fonden, Inigocenter ApS, A, B og C. Jesuitordenen og Niels Steensens Kollegium har i stævningen nedlagt følgende påstande:

”Påstand 1:

Norvegus Fonden tilpligtes at anerkende at overdragelsen af ejendommen matr. nr. 8A, Egebjerg Sogn, Hølkerup By beliggende Sandkredsvej 12, Hølkerup, 4500 Nykøbing Sjælland fra Niels Steensens Kollegium til Norvegus Fonden som tinglyst ved skøde af 3. januar 2012 er ugyldig/uvirksom.

Påstand 2:

Inigocenter ApS tilpligtes at anerkende, at gældseftergivelse i 2011 fra Niels Steensens Kollegium til Inigocenter ApS beløb stort kr. 7.453.659 er ugyldig/uvirksom.

Påstand 3:

Inigocenter ApS tilpligtes at anerkende, at gaveoverdragelserne i 2013 fra Niels Steensens Kollegium til Inigocenter ApS for beløb stort kr. 1.575.186 er ugyldige/uvirksomme.

Påstand 4:

Norvegus Fonden tilpligtes at anerkende, at gaveoverdragelserne i 2012 fra Niels Steensens Kollegium til Norvegus Fonden for beløb stort kr. 3.611.867 samt gaveoverdragelsen i 2013 fra Niels Steensen Kollegium til Norvegus Fonden for beløb stort kr. 341.289 er ugyldige/uvirksomme.

Påstand 5:

Norvegus Fonden tilpligtes at betale kr. 1.652.181,97 med tillæg af procesrente fra sagens anlæg og til betaling sker.

Alternativ til påstand 1, 2, 3 og 4:

Påstand 6:

De sagsøgte, A, B og C tilpligtes in solidum at betale 16.302.237 til Niels Steensens Kollegium med tillæg af procesrente fra sagens anlæg og til betaling sker.

Alternativ til påstand 5:

Påstand 7:

De sagsøgte, A og C tilpligtes in solidum at betale 1.652.181,97 til Niels Steensens Kollegium med tillæg af procesrente fra sagens anlæg og til betaling sker.”

Norvegus Fonden, Inigocenter ApS, A og B har i svarskrifter af 11. og 14. september 2015 påstået afvisning, subsidiært frifindelse. C har i svarskrift af 15. september 2015 påstået afvisning.

Retten i Holbæk henviste ved kendelse af 20. november 2015 sagen til behandling ved Østre Landsret, jf. retsplejelovens § 226, stk. 1. Af byrettens begrundelse fremgår:

”I denne sag skal der efter det oplyste tages stilling til forståelse af såvel fondslovgivningen som aftaleloven samt til, i hvilket omfang kanonisk ret kan tillægges betydning.

Sagen angår således principielle spørgsmål, der har en generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen. Betingelserne i retsplejelovens § 226, stk. 1, for henvisning af sagen til behandling ved landsretten er derfor opfyldte.”

Ved kendelse af 19. januar 2016 afviste landsretten at behandle sagen i 1. instans med følgende begrundelse:

”Afgørelsen af sagen må på det foreliggende grundlag i høj grad antages at bero på en konkret vurdering af sagens omstændigheder, som de efter bevisførelsen må fastlægges.

Som sagen endvidere foreligger oplyst, finder landsretten, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at antage, at sagen vil rejse fortolkningsspørgsmål af en sådan principiel karakter og få en sådan generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller have væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt, at den bør kunne indbringes for Højesteret som 2. instans uden særlig tilladelse.

Efter en samlet vurdering findes betingelserne for henvisning af sagen til landsret i medfør af retsplejelovens § 226, stk. 1, derfor ikke opfyldt.”

Anbringender

Norvegus Fonden, Inigocenter ApS, A, B og C har anført, at sagen er af principiel karakter og har væsentlig samfundsmæssig rækkevidde.

Sagen angår det ikke afklarede spørgsmål, hvilken kontrol over en fond der er forenelig med fondsbegrebet. Jesuiterordenen hævder at have bevaret kontrolrettigheder over Niels Steensens Kollegium, som meget vel kan være uforenelige med de krav til stiftelsens endelighed og fondens selvstændighed, som gælder i dansk fondsret. Sådanne kontrolrettigheder kan medføre, at Niels Steensens Kollegium ikke kan anerkendes som bærer af selvstændig retsevne.

Niels Steensens Kollegium har stiftet Norvegus Fonden og søger under sagen at kræve fondens formue retur. I retspraksis ses der ikke at foreligge en afklaring af, under hvilke betingelser en stifter kan tilbagekalde stiftelsen på grund af hævdede juridiske mangler ved stiftelsen.

Sagens rejser yderligere spørgsmålet, hvilken rolle kanonisk ret kan tillægges ved danske domstole.

Vurderingen af, om henvisning til landsret bør ske, kan ifølge forarbejderne til retsplejelovens § 226, stk. 1, være skønspregt. Landsretten bør ikke sætte sit skøn over byrettens, men vurdere, om byretten med rimelighed kunne nå det resultat, at sagen bør henvises.

Jesuiterordenen og Niels Steensens Kollegium har anført, at sagen hverken er af principiel karakter eller har væsentlig samfundsmæssig rækkevidde.

Niels Steensens Kollegium er ikke en fond, men en del af den romersk katolske kirke. Den offentligtretlige regulering vedrørende fonde, herunder kravene om selvstændig og uafhængig ledelse, gælder følgelig ikke for Niels Steensens Kollegium.

Ugyldighedsreglerne finder anvendelse ved indskud i forbindelse med en fondsstiftelse. De fondsretlige regler indebærer ikke, at indskuddet er en særlig disposition, som falder uden for ugyldighedsreglernes anvendelsesområde.

Påberåbelse af interne forskrifter i et trossamfund bevirker ikke, at sagen har principiel karakter, uanset at forskrifterne betegnes kanonisk ret.

Landsretten bør foretage en fuld prøvelse af byrettens skøn, idet formålet med lovændringen i 2014 ellers vil forspildes.

Retsgrundlag

Af retsplejelovens § 226, stk. 1, som affattet ved lov nr. 84 af 28. januar 2014 om ændring af retsplejeloven m.v. (Sagstilgangen til Højesteret), fremgår, at byretten efter anmodning fra en part kan henvide en sag til behandling ved landsret, ”hvis sagen er af principiel karakter og har

generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt.”

Af forarbejderne til bestemmelsen, jf. lovforslag nr. L 96 af 11. december 2013, Folketingstidende 2013-14, tillæg A, de specielle bemærkninger til § 1, nr. 8 (§ 226, stk. 1), fremgår:

”For at skabe større sikkerhed for, at de sager, der indbringes for Højesteret, er egnede til at sikre, at domstolsreformens mål vedrørende Højesterets rolle kan nås, foreslås det, at betingelserne for, at en sag kan henvises fra byretten til behandling i landsretten i 1. instans – og dermed indbringes direkte for Højesteret som 2. instans – tydeliggøres ved at indskrive betingelserne i selve loven.

Det foreslås nærmere, at en sag kan henvises fra byretten til landsretten til behandling i 1. instans, hvis sagen er af principiel karakter og har generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt.

Vurderingen af, om en sag har ”principiel karakter”, forudsættes at være den samme som hidtil. Det drejer sig således navnlig om sager, der vedrører lovfortolkning, eller som i øvrigt angår et principielt retligt spørgsmål. Uden for kategorien af sager af principiel karakter falder således fortsat f.eks. sager, hvis afgørelse hovedsagelig beror på en konkret bevismæssig vurdering eller på en skønsmæssig afvejning af en række momenter, hvor denne afvejning er uden vidererækkende betydning.

Henvisning kan kun ske, hvis sagen ud over sin principielle karakter også har en generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller en væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt. Der vil efter omstændighederne være tale om en skønspregt vurdering, hvor det navnlig må indgå, om sagen efter sin karakter er egnet til at sikre, at domstolsreformens mål vedrørende Højesterets rolle kan sikres, og derfor bør kunne indbringes for Højesteret som 2. instans uden særlig tilladelse.”

Højesterets begrundelse og resultat

Af de grunde, der er anført af landsretten, stadfæster Højesteret landsrettens kendelse, således at sagen sendes til byretten til fortsat behandling.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse stadfæstes.